

NAUKA CZYTANIA POPRZEZ ZABAWĘ ZESTAW ĆWICZEŃ

Opracowanie: Ewa Adamska, Jolanta Horak, Anna Rybczyńska

1. ZABAWY SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI JEZYKA I MOWY

Pakowanie walizki

A: Wybieramy się w podróż. Specjalnie przyniesiona walizka budzi zainteresowanie dzieci. Wspólnie z dziećmi przystępujemy do pakowania walizki. Spośród przygotowanych do zapakowania rekwizytów każde dziecko wybiera jeden. Potem wkłada je do walizki, powtarza określony tekst, uzupełniony nazwą wkładanego do walizki przedmiotu.

Np.: *Wyjeżdżam do Krakowa i biorę ze sobą książkę.
Wyjeżdżam do Gdańska i biorę ze sobą śpiwór.*

Ważny jest odpowiedni dobór przygotowanych wcześniej rekwizytów.

B: Zabawa przebiega w podobny sposób ale jest pozbawiona rekwizytów i dzieci same wyszukują rzeczy, które mogą zabrać w podróż.

2. ZABAWY ROZWIJAJĄCE SPOSTRZEŻENIA WZROKOWE I SŁUCHOWE

Zapis graficzny poszczególnych dźwięków - głosek wymaga precyzji w postrzeganiu. Poprzez wyróżnianie poszczególnych liter w wyrazie lub w tekście za pomocą różnicujących je cech umożliwiamy dziecku szybsze opanowanie umiejętności czytania.

ZABAWA 1: „ CO SIĘ ZMIENIŁO ”

Przygotowany zestaw rekwizytów pokazujemy dzieciom, omawiamy ich nazwy i prosimy o zapamiętanie ich ustawienia. Potem, zgodnie z umową, dzieci zamykają oczy lub odwracają się do tyłu, a nauczycielka zmienia ustawienie przedmiotów. Zadaniem dzieci jest powiedzieć, jak zmieniło się ustawienie przedmiotów.

Można wprowadzić różne **wersje** tej zabawy, np.: **chowanie jednego przedmiotu, zwiększanie liczby rekwizytów, grupowanie przedmiotów wg przyjętego kryterium itd...**

ZABAWA 2 : „ PORZĄDKOWANIE WYRAZÓW”

A: Dzieci otrzymują kartki z wyrazami o różnej liczbie liter. Przeliczają litery. Jedno z dzieci wywołuje wyrazy, np. trzyliterowe. Wtedy dzieci posiadające takie wyrazy podnoszą kartki do góry.

B: Dzieci otrzymują kartki z wyrazami o różnej liczbie sylab (zależnie od możliwości dziecka). Przeliczają sylaby. Jedno z dzieci wywołuje wyrazy, np.. trzysylabowe. Wtedy dzieci posiadające takie wyrazy podnoszą kartki do góry lub grupują się w określonym miejscu.

ZABAWA 3: „SŁONECZKA WYRAZOWE”

Każde dziecko otrzymuje kartkę z narysowanym słoneczkiem. W środku słoneczka znajduje się sylaba dowolnie wybrana przez dzieci lub zasugerowana przez osobę dorosłą. Spośród kartoników z zapisami graficznymi dowolnych sylab dzieci wybierają te, które z sylabą w słoneczku mogą utworzyć nowy wyraz i nakleją je przy promieniach słoneczka.

3. DZIECIĘCA EKSPRESJA JAKO FORMA ZABAWY WPROWADZAJĄCEJ CZYTANIE GLOBALNE I UŁATWIAJĄCEJ OPANOWANIE NAUKI CZYTANIA

*Dziecięca twórczość jest związana z konkretnym doświadczeniem. Dziecko w sposób naturalny staje się twórcą **Ekspresja werbalna** to nadawanie emocjonalnego znaczenia słowom- symbolom, za pomocą których dziecko wyraża odpowiednie treści. Często przybiera ona postać nowej konfiguracji słów.*

ZABAWA: ŁAŃCUCH SKOJARZEŃ

A: Dzieci tworzą łańcuch na zasadzie skojarzeń : **a:** patyk, drzewo, las
b: ryba, woda

B: Dzieci tworzą określone związki frazeologiczne na zasadzie skojarzeń i dopowiadają zakończenie zdania np.:

Gdyby zawsze padał deszcz .....

Człowiek jest.....

4. ĆWICZENIA W CZYTANIU

1. Przekształcanie wyrazów przez zmianę lub dostawienie sylab za pomocą łąmigłówki sylabowej

Rozpoczynając ćwiczenie pokazujemy dziecku na przykładzie jednej łąmigłówki, jak można zaginać jej brzegi i wspólnie z dzieckiem odczytujemy wyraz podstawowy i wszystkie jego przekształcenia. Następne dajemy dziecku inną kartkę i polecamy odczytać wszystkie wyrazy na niej zapisane. Odczytane wyrazy dziecko zapisuje a potem czyta ponownie.

2. Tworzenie wyrazów dwusylabowych z sylab otwartych dwuliterowych przez podstawienie sylab początkowych do stałej sylaby końcowej

- Początkowo reedukator podstawia sylabę będącą końcówką wyrazu dwusylabowego (np. *ra*), a pod nią układa sylaby początkowe. Dziecko odczytuje wszystkie sylaby. Następnie prowadzący mówi wyraz (*para*), a dziecko dokłada sylabę początkową (*pa*) i mówi cały wyraz (*para*).
- Zostawiamy na stole kartonik z sylabą końcową i dokładamy do niego kolejno początkowe sylaby; dziecko odczytuje całe wyrazy.

Ćwiczenie to stanowi wprowadzenie do czytania wyrazów sylabami. Wprowadzamy je w momencie, gdy dziecko umie czytać całościowo dostateczną ilość sylab dwuliterowych. Dziecko układa podane przez nauczyciela wyrazy lub zestawia kolejne sylaby, odczytuje je a później przepisuje najpierw sylabami, potem całe wyrazy.

3. Tworzenie wyrazów dwusylabowych z sylab otwartych dwuliterowych przez podstawienie sylab końcowych do stałej sylaby początkowej

- Początkowo reedukator podstawia sylabę będącą początkiem wyrazu dwusylabowego (np. *da*), a pod nią układa sylaby końcowe. Dziecko odczytuje sylaby. Następnie prowadzący mówi wyraz (*dama*), a dziecko dokłada sylabę końcową (*ma*) i mówi cały wyraz (*dama*).
- Zostawiamy na stole kartonik z sylabą początkową i dokładamy do niego kolejno końcowe sylaby; dziecko odczytuje całe wyrazy.

Ćwiczenie to stanowi wprowadzenie do czytania wyrazów sylabami. Wprowadzamy je w momencie, gdy dziecko umie czytać całościowo dostateczną ilość sylab dwuliterowych. Dziecko układa podane przez nauczyciela wyrazy lub zestawia kolejne sylaby, odczytuje je a później przepisuje najpierw sylabami, potem całe wyrazy.

4. Samodzielne układanie dowolnych wyrazów przez dziecko z sylab dwuliterowych otwartych

Kładziemy przed dzieckiem zestaw sylab, z których wszystkie można wykorzystać do tworzenia dwusylabowych wyrazów. Polecamy dziecku, by próbowało ułożyć z nich jak najwięcej wyrazów dwusylabowych.

5. Tworzenie sylab trzyliterowych

- *Dostawianie sylab otwartych do stałej spółgłoski*

Z rozsypanki literowej bierzemy jedną spółgłoskę (np. *k*) a z rozsypanki sylabowej kilka sylab, które w połączeniu z tą spółgłoską tworzą wyrazy w formie sylaby zamkniętej (np. *ma, ra, ba*). Dziecko odczytuje wyrazy powstałe przez dostawienie kolejnych sylab do spółgłoski.

- *Z różnych sylab dwuliterowych i spółgłosek*

Rozkładamy przed dzieckiem sylaby i spółgłoski. Mówimy wyraz a dziecko układa go zestawiając odpowiednią sylabę ze spółgłoską, następnie dziecko odczytuje wyraz.

5. ĆWICZENIA W ROZWIJANIU SZYBKOŚCI BEZBŁĘDNEGO CZYTANIA

Do ćwiczenia proponujemy sylaby:

ro ka me fa sy

le ry wo ba de
ga mo sy ce fe
ha pu zo ła bu
ko fu dy go wu

ZADANIEM DZIECKA JEST:

- przeczytać sylaby w układzie pionowym na czas;
- przeczytać sylaby zawierające **a** i wypisać je;
- przeczytać sylaby zawierające **o** i wypisać je;
- przeczytać sylabę znajdującą się nad **mo**;
- przeczytać sylabę znajdującą się pod **ga**;
- przeczytać sylabę znajdującą się na lewo od **zo, fu**;
- przeczytać naprzemiennie z reedukatorem zestaw sylabowy w układzie poziomym, następnie wszystkie sylaby na czas (informujemy dziecko o czasie czytania).

6. CZYTANIE WYRAZÓW Z LUKAMI Z POMINIĘCIEM JEDNEJ LUB DWÓCH SAMOGŁOSEK

W wyrazach zawierających tylko jedną samogłoskę **a** ta samogłoska została usunięta. Na jej miejscu jest kropka.

l . s   p . rk   r . k   st . rt   kl . s.   k . j . k
k . w .   z . b . w .   l . mp .   m . k   w . t .
. n . n . s   kr . w . t   k . n . ł   . p . r . t
s . ł . t .   pr . c .   b . n . n   . t . k
. l . r m   p . r . d .   . m b . s . d .

Zadaniem dziecka jest:

- przeczytać wyrazy z jedną kropką (nie należy wpisywać **a** na miejscu kropki);
- przeczytać wyrazy z dwiema kropkami;
- przeczytać wyrazy z trzema kropkami;
- zafalbankować sylaby w wyrazach;
- przeczytać tylko pierwszą sylabę wyrazu;
- wypisać wyrazy 2 i 3 sylabowe.

7. CZYTANIE WYRAZÓW O OKREŚLONYCH UKŁADACH SAMOGŁOSKOWYCH

Przygotowujemy wyrazy, w których będą różne konfiguracje dwóch samogłosek:

a o. np.: aa oo ao oa

*koło lato mapa łąta koza noga balon
krata krowa kolor masło tramwaj stopa
błoto wazon woda*

Po pierwszym czytaniu polecamy:

- wypisać na kartce w kolumnie pionowej wyrazy mające **aa**, następnie **oo** , **ao**.

8. NAUKA CZYTANIA POPRZEZ ZABAWĘ

RYMOWANKI

Wersja A (łatwiejsza)

Wersja B (trudniejsza)

Ćw.1

A: *Nauczycielka podaje wyraz a dzieci szukają do niego rymu. Następnie każde dziecko otrzymuje karteczkę z wypisanym prostym, znanym wyrazem, do którego samo szuka rymu.*

B: *Każde dziecko otrzymuje karteczkę z wypisanym krótkim zdaniem, do którego samodzielnie układa rym. Karteczki dzieci słabiej czytających zawierają dodatkowo ilustracje związane tematycznie z treścią zadania, by ułatwić odczytanie i zrozumienie całego tekstu.*

ZABAWY Z LITERAMI

- Każde dziecko dostaje planszę z zestawem liter. Nauczyciel ma przygotowany zestaw kartoników z literami, które dzieci mają na planszach. Nauczyciel pokazuje dzieciom kartonik z literą, równocześnie wypowiadając odpowiednią głoskę i poleca, aby dziecko wyszukało taką samą literę wśród swoich liter na planszy. Dziecko, które odnalazło demonstrowaną przez nauczyciela literę na swojej planszy, dostaje od nauczyciela kartonik z literą i kładzie go na rozpoznanej literze. Kolejno demonstrujemy litery tak, aż pierwszy z uczniów zakryje swoją planszę. Zostaje **MISTRZEM LITEREK**. W nagrodę otrzymuje medal. Grę można kontynuować do wyłonienia II i III miejsca lub tak długo, aż wszystkie dzieci zakryją swoją plansze. Dzieci, które wcześniej zakończą grę, mogą kolorować planszę i litery.

Odmiana

Nauczyciel nie pokazuje litery, tylko wymawia głośno odpowiadającą jej głoskę. Po odnalezieniu litery na planszy dziecko otrzymuje kartonik z literą.

ZABAWY Z SYLABAMI

Wprowadzamy je, gdy już dzieci poznały trochę litery.

- Każde dziecko dostaje planszę z zestawem sylab. Nauczyciel ma przygotowane kartoniki z sylabami, które dzieci mają na planszach. Tasuje je. Nauczyciel pokazuje dzieciom kartonik z sylabą, równocześnie mówiąc ją głośno. Dzieci wyszukują taką samą sylabę wśród swoich sylab na planszy. Dziecko, które odnalazło demonstrowaną przez nauczyciela sylabę na swojej planszy, dostaje od nauczyciela kartonik z sylabą i kładzie go na rozpoznanej sylabie. Kolejno demonstrujemy litery tak, aż pierwszy z uczniów zakryje swoją planszę. Zostaje **MISTRZEM SYLAB**. Grę można kontynuować do wyłonienia II i III miejsca lub tak długo, aż wszystkie dzieci zakryją swoją plansze. Dzieci, które wcześniej zakończą grę, mogą kolorować planszę i litery. Na koniec uczniowie przepisują sylaby z planszy.

Odmiana

Nauczyciel nie pokazuje sylaby, tylko wymawia ją głośno. Po odnalezieniu sylaby na planszy dziecko otrzymuje kartonik z sylabą.

ZABAWY Z WYRAZAMI

- Tak jak wyżej, tylko na planszy są wyrazy trzyliterowe. Na późniejszych zajęciach uczniowie otrzymują plansze z coraz dłuższymi wyrazami. Nauczyciel pokazuje kartonik z wyrazem coraz krócej. Na koniec uczniowie przepisują wyrazy z planszy lub piszą je z pamięci. Podczas kolejnych zajęć rolę nauczyciela może przejąć uczeń.
- Każde dziecko otrzymuje planszę z zestawem liter. Nauczyciel demonstruje obrazek, uczniowie wydzielają pierwszą głoskę z jego nazwy. Jeżeli rozpozna na planszy odpowiednią literę, otrzymuje od nauczyciela obrazek. Układa go na planszy (na odpowiedniej literze). Nauczyciel demonstruje kolejne obrazki. Komu dopisze szczęście i pierwszy przykryje swoje litery obrazkami zostaje **MISTRZEM**. Grę można kontynuować do wyłonienia II i III miejsca lub tak długo, aż wszystkie dzieci zakryją swoją plansze.

9. **ZABAWY KSZTAŁTUJĄCE UMIEJETNOŚĆ CICHEGO CZYTANIA ZE ZROZUMIENIEM**

KLASA I

- **Znajdź swoje imię** - dziecko szuka wizytówki ze swoim imieniem wśród innych rozłożonych na dywanie. Dzieci mówią, czyja wizytówka została.
- **Znam twoje imię** - dziecko bierze jedną z wizytówek rozłożonych na podłodze i wręcza ją właścicielowi. Jeżeli żadnej nie rozpoznaje, to odszukuje swoją.

- **Wyklaszcz moje imię** - dzieci biegają zgodnie z rytmem. Na przerwę w muzyce jedno wchodzi na krzeselko i pokazuje swoje imię, inne dzieci wyklaskują je.
- **Zaproszenie** - chętne dziecko pokazuje swoją wizytówkę, wybiera jedną literę ze swojego imienia i zaprasza wszystkie dzieci które mają też taką literę w swoim imieniu np. Kuba zaprasza dzieci z literką K - przychodzi Karolina, Dominika, Bartek.
- **Który samolot startuje** - wszystkie dzieci - jako samoloty - stoją na lotnisku. Nauczyciel pokazuje jedną z liter i te dzieci, które mają ją w swoim imieniu, startują do lotu.
- **Prezentacja alfabetu** - nauczyciel przedstawia codziennie kolejną literę alfabetu a dzieci szukają jej w swoim imieniu. Wybieranie króla i królowej małej i dużej litery.
- **Składanie imienia** - nauczyciel daje dzieciom koperty, w których znajdują się napisane na oddzielnych kartkach litery, składające się na ich imiona. Zadaniem dziecka jest złożenie swojego imienia najpierw według wzoru, potem z pamięci. Dzieci układają swoje imiona nawzajem, wyszukują wspólne litery.
- **Nazywanie świata** - nauczyciel etykietuje kilka przedmiotów w sali np. mebli. Dzieci losują duplikaty tych wyrazów i kładą je w odpowiednim miejscu. Następnie dla utrudnienia należy zdjąć etykiety z przedmiotów.

KLASA I-III

- **Nazywanie świata** - dzieci wybierają po kilka kartek z napisanymi zdaniami (np. Miś leży na parapecie.) i kładą je w odpowiednich miejscach w klasie. Co kilka dni zmieniamy zdania na kartkach.
- **Przyklej mi karteczkę** - nauczyciel rozdaje dzieciom karteczki z napisanymi krótkimi zdaniami oznaczającymi części ciała lub ubrania (np. kolorowa bluzeczka, różowy policzek) Zadaniem dzieci jest przykleić je w odpowiednim miejscu na koledze lub koleżance. Następnie każde dziecko odczytuje wyrazy z karteczki.
- **Wedrujące sylaby** - nauczyciel rozdaje dzieciom sylaby. Dziecko które rozpoczyna zabawę wybiera jedną sylabę i mówiąc jej nazwę podaje następnemu dziecku, którego zadaniem jest powiedzieć wyraz zaczynający się na tę sylabę, a następnie wybrać inną sylabę itd.
- **Masz wyraz, czy go nie masz** - nauczyciel rozdaje dzieciom sylaby, ich zadaniem jest ułożyć z nich jak najwięcej wyrazów. Dzieci prezentują ułożone przez siebie wyrazy.
- **Sylaba szuka pary** - nauczyciel rozdaje dzieciom sylaby. Dziecko które rozpoczyna zabawę wybiera jedną z sylab i mówi: *jestem sylaba ma - dokończ wyraz*. Zadaniem pozostałych dzieci jest wyszukiwanie w swoich sylabach takiej, która po dołożeniu do podanej utworzy wyraz.

- **Wędrujące wyrazy** - dzieci siedzą w kręgu, mają kartki i pisaki. Ich zadaniem jest napisanie dowolnej sylaby i podanie kartki dalej. Każde dziecko do otrzymanej sylaby dopisuje litery tak, by powstał wyraz i znów zadaje sylabę następnemu dziecku itd.
- **Bingo wyrazowe** - pięcioro dzieci otrzymuje na kartce napisanych osiem różnych zdań (każde dziecko ma inny zestaw), szóste dziecko wszystkie zdania (jest ich dwanaście). Które dziecko jako pierwsze odnajdzie czytane zdania na swojej kartce, to wygrywa. Następnie dzieci zamieniają się kartkami i grają dalej.

10. ĆWICZENIA WDRAŻAJĄCE DO CZYTANIA ZE ZROZUMIENIEM

- **Czytanie ukierunkowane**, w którym uczeń w tekście szuka odpowiedzi na postawione pytania
Aby wniknąć w treść tekstu, trzeba dokonać jego analizy i zdać sobie sprawę, o jakie składniki treści chodzi, który element jest ważniejszy, który pochodny. Zwykle takiej pracy myślowej dokonuje się w czytaniu cichym, po czym następuje zdanie sprawy z treści. Następnie dobrze jest polecić dwóm-trzem uczniom, aby przeczytali głośno fragmenty tekstu oraz całość. Może tu także „wystąpić” nauczyciel, którego wzorcowe czytanie jest zawsze pożądane. Aby uczeń dobrze zrozumiał tekst, powinien znać różne szczegóły i ich powiązania, powinien odróżniać części główne i podstawowe od części mniej istotnych.
- Obok wspomnianych pytań ukierunkowujących czytanie można wymienić takie działania pomocnicze, jak:
  - ✓ dostrzeganie tytułu i podtytułów tekstu;
  - ✓ wiązanie ilustracji z tekstem, gdyż ilustracja ma bardzo duży wpływ na rozumienie treści;
  - ✓ zwracanie uwagi na wyróżniającą się czcionkę.
- Do rozumienia tekstów wdraża uczniów:
  - ✓ nadawanie tytułów fragmentom tekstu, co prowadzi do ustalenia planu czytanki;
  - ✓ wskazywanie osoby (osób) głównych, miejsca akcji, czasu;
  - ✓ posługiwanie się słownikami, encyklopediami podczas wyjaśniania różnych danych;
  - ✓ ustalanie myśli przewodniej. Wyrabianie tej umiejętności należy prowadzić zwykle na lekcji z użyciem podręcznika lub innych tekstów. Można też polecić przeczytanie pewnych fragmentów w domu, jako przygotowanie się do nowej lekcji.
- Ciekawą formą ćwiczeń w czytaniu ze zrozumieniem jest wykonywanie rysunków do krótkiego opowiadania lub polecenia, np.:
Narysuj stół. Na stole stoi żółty wazonik. W wazoniku są trzy czerwone róże. Pod stołem leży zielona piłka w brązowe grochy.

Treść tekstu przedstawia uczeń za pomocą rysunku, zwracając szczególną uwagę na położenie przedmiotów, o których mowa. Jeśli treść zostanie wiernie odtworzona, to wiadomo, że dziecko czyta dokładnie. Powyższe ćwiczenie nie tylko doskonali technikę cichego czytania ze zrozumieniem, ale wprowadza moment odprężenia, a jednocześnie wzmacnia motywację i uwagę dziecka.

Bibliografia

1. Baran J., Zestaw ćwiczeń dla dzieci z trudnościami w nauce czytania, Warszawa 1993
2. Bogdanowicz M., O dysleksji czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu – odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli, Lublin 1994
3. Szurmiak M., Podstawy reedukacji uczniów z trudnościami w czytaniu i pisaniu, WsiP 1987 r. W- wa.
4. Zakrzewska B., I ty będziesz dobrze czytać, Warszawa 2000